

УДК 378.018.8:364.4-051]:37.041
DOI: 10.24144/2524-0609.2021.49.85-91

Левченко Наталія Володимирівна

кандидат педагогічних наук

доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, докторант
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

n.levchenkod@gmail.com

http://orcid.org/0000-0002-5479-1907

«МОЛОДЬ» ТА «МОЛОДІЖНА РОБОТА»: СМИСЛОВЕ НАПОВНЕННЯ ПОНЯТЬ

Анотація. Молодь є важливою складовою сучасного українського суспільства, визначальним фактором соціально-економічного прогресу, рушійною силою розвитку молодіжної роботи. Мета статті – проаналізувати смислове наповнення основних понять «молодь» в контексті розвитку молодіжної роботи, як сфери наукової та практичної діяльності. Методи дослідження: на основі аналізу наукової літератури та нормативно-правових актів, порівняння наукових і нормативних положень, що характеризують предмет дослідження, виявлено основні аспекти понятійно-термінологічного наповнення понять «молодь» та «молодіжна робота»; синтез та узагальнення наукових і нормативно-правових джерел допомогли сформулювати власне визначення основних понять дослідження. У статті проаналізовано визначення поняття «молодь», «молодіжна робота» у науковій та офіційно-діловій літературі; визначено основні завдання молодіжної роботи; зауважено, що молодь – це носій великого інтелектуального потенціалу, нових і новітніх знань із різних сфер суспільного життя. У дослідженні використано такі методи, як аналіз, порівняння та узагальнення наукових джерел із досліджуваної проблеми. У дослідженні виокремлено основні потреби молоді: соціальні та економічні; дотримання здорового способу життя; залученість до суспільного життя; національна та патріотична ідентичність; толерантність; оцінка ефективності державної політики; визначено цінності молоді за напрямками: цінності молоді, ефективність молодіжної політики (оцінка молоддю); громадянська і політична активність молоді; участь і роль молоді в процесах реформування держави; навчання, освіта; мобільність і міграційні настанови молоді; сім'я та сімейні цінності молоді. Визначено, що молодіжна робота – це робота з молоддю, яка спрямована: на особистісний та професійний розвиток з опануванням відповідних компетентностей; участь молоді в громадському житті; залучення молоді до планування та прийняття рішень на місцевому, регіональному, національному рівні.

Ключові слова: молодь; молоді люди; соціальна робота; молодіжна робота; робота з молоддю.

Вступ. На всі сфери соціального життя України значно впливають економічні та соціально-політичні реформи, у яких молодь як соціально-демографічна група населення бере активну участь.

У науковій літературі відображено різні підходи, до вивчення сучасних запитів української молоді щодо напрямів реалізації державної молодіжної політики; питань працевлаштування та зайнятості молоді; освітніх планів молоді, її залучення до неформальної освіти; громадянської позиції та активності молоді; цінностей та уподобань молоді; залучення молоді до здорового способу життя; проведення нею вільного часу та дозвілля; рівня оцінки молоддю державної молодіжної політики; напрямів та форм залучення молоді до управління державними справами та розвитком громад; впливу молоді та становлення громадянського суспільства, реформування економіки, гуманітарної сфери, європейської та євроатлантичної інтеграції України; ролі молоді в процесах реформування держави [16].

В Україні впродовж останнього десятиліття з метою аналізу соціального розвитку молоді на замовлення Міністерства молоді та спорту України проводять соціологічні дослідження, у межах яких вивчають специфіку участі молоді в суспільних процесах, її громадську й політичну активність, діагностують потреби молоді та її актуальні проблеми [1].

У період з 2015 – 2019 рр. проведено та узагальнено чотири дослідження цінностей сучасної молоді в Україні за такими напрямками: цінності молоді, ефективність молодіжної політики (оцінка молоддю); громадянська і політична активність молоді; участь і роль молоді в процесах реформування держави; навчання, освіта; мобільність і міграційні настанови молоді; сім'я та сімейні цінності молоді.

За результатами чотирьох досліджень молодь

визначає пріоритети державної молодіжної політики – це підтримка талановитої молоді (51,3 %), популяризація здорового способу життя (49,7 %), сприяння зайнятості та самозайнятості молоді (35,6 %), забезпечення молоді житлом (36,7 %), розвиток молодіжної інфраструктури (26,7 %) [1; 16; 17].

За результатами дослідження «Молодь України – 2015» виокремлено основні потреби молоді: соціальні та економічні (фінансові потреби, потреба в житлі, потреба в освіті, потреба в працевлаштуванні, потреба в дозвіллі, потреба в медичних послугах); дотримання здорового способу життя; залученість до суспільного життя; національна та патріотична ідентичність; толерантність; оцінка ефективності державної політики [16].

Наведені факти підтверджують важливість молоді як ключової категорії молодіжної роботи, спрямованої ефективності розвитку та становлення молоді.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У монографіях, дисертаційних дослідженнях та інших наукових працях з проблем соціальної роботи, соціальної педагогіки та соціології значною мірою висвітлено: проблеми молоді в аспекті молодіжної політики (Я. Головка, Л. Гуляєва, М. Гуцалова, Г. Філь, Т. Семигіна); проблеми молодіжного безробіття (А. Бойко); становлення молоді як особливої соціально-демографічна група в умовах соціально-правової держави та громадянського суспільства (Б. Буяк), практичний аспект молоді в соціології та філософії (Ю. Вишневецький, М. Головатий, О. Ковалева, В. Луков, Б. Ручкін, В. Шапко, І. Кон); різні аспекти молодіжної роботи (Л. Мукоєєва, В. Овчарова, А. Острікова, І. Пеша, Н. Тілікіна, О. Ярема та ін.).

Як бачимо, науковці розглядають молодь у різних аспектах та проблематиках своїх досліджень (молодіжної політики, молодіжного безробіття, гро-

мадянського суспільства, соціології, філософії). Відзначаючи вагомість та практичну необхідність одержаних наукових результатів вищезгаданих авторів, значимо недостатня кількість досліджень у сфері молодіжної роботи, тому актуальність подальшого вивчення є тематикою частини нашого дослідження.

Мета статті – проаналізувати смислове наповнення основних понять «молодь» в контексті розвитку молодіжної роботи, як сфери наукової та практичної діяльності.

Методи дослідження: на основі аналізу наукової літератури та нормативно-правових актів, порівняння наукових і нормативних положень, що характеризують предмет дослідження, виявлено основні аспекти понятійно-термінологічного наповнення понять «молодь» та «молодіжна робота»; синтез та узагальнення наукових і нормативно-правових джерел допомогли сформулювати власне визначення основних понять дослідження.

Виклад основного матеріалу. Уперше на міжнародному рівні термін «молодь» презентувала Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй у 1985 р., визначивши вікову межу молоді людини 15 – 24 роки. Пізніше Всесвітня Організація Охорони Здоров'я визначила поняття «молоді люди» віковий період від 10 до 24 років. Визначення вікових меж у різних країнах є дискусійним: нижню межу молодості різні автори встановлюють від 14 до 16, а верхню – від 25 до 35 років.

Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», прийнятий 1993 р., визначав, що молодь, молоді громадяни – це громадяни України віком від 15 до 28 років, а з 2004 року (внесено правки) – молодь, молоді громадяни – громадяни України віком від 14 до 35 років [22; 24]. Соціологія, розглядає вивчення молодіжних субкультур, соціологією молоді, поняття «молодість» та «молодь» у трьох аспектах:

- як визначений біологічний вік;
- як певний стан, зумовлений соціально-культурними критеріями;
- як певну групу чи покоління з притаманними їм цінностями.

Окремі вчені розподіляли вікові етапи молодості на окремі періоди, враховуючи рівні соціального дозрівання молодих людей та становлення до різних інститутів суспільства: підлітковий – 11 (12)–14 років, юнацький – 15–17 (18) років, молодіжний – 18–25 років. У деяких наукових працях розподілено життя молоді людини на три основні періоди: перший – це так званий період пошуку, коли молода людина визначає, ким бути, якою бути, яку професію, спеціальність обрати, де реалізувати свої здібності; другий – людина інтегрується в суспільство, починає трудову діяльність у будь-якій сфері; третій – розпочинає інтенсивну творчу працю, завершується соціалізація та становлення молоді людини [8, с. 150–151].

А. Бойко, термін «молодь» позначає категорію осіб віком від 14 до 35 років, що перебувають на початковому етапі соціалізації, трудової адаптації, наділені трудовою правосуб'єктивністю та користуються додатковими, порівняно з іншими працівниками, пільгами та гарантіями, зокрема й у сфері зайнятості [3].

Б. Буяк розглядає молодь як особливу соціально-демографічну групу в умовах становлення соціально-правової держави та громадянського суспільства і розділяє думку І. Ільїнського І., що «молодь – поняття конкретно-історичне, залежне від характеру й рівня розвитку суспільства. У світі ніколи не було, немає і бути не може визначено та прийнято поняття «молодь» раз і на всі часи» [3; 4, с.24]. В. Лісовський

молоддю вважає «покоління людей, що проходять стадію соціалізації, засвоюють, а в зрілому віці вже засвоїли, освітні, професійні, культурні та інші соціальні функції, залежно від конкретних історичних умов» До такої вікової категорії він відносить осіб від 16 до 30 років [12].

І. Кон розробив власний підхід до визначення поняття «молодь» і вважає, що «молодь – соціально-демографічна група, що виокремлюється на основі сукупності вікових характеристик, особливостей соціального становища і зумовлених цим та іншим соціально-психологічних властивостей» [11].

К. Мангейм стверджував, що молодь у суспільстві – це «нове покоління і молодіжні групи, однак, питання їх визначення залежить щоразу від характеру і соціальної структури певного суспільства. Молодь – це один із прихованих ресурсів, який є в кожному суспільстві і якого залежить його життєдіяльність» [13].

І. Ільїнський визначив власний концептуальний підхід до трактування поняття «молодь» і вважає, що «молодь – це цінність особливого роду, це головна цінність суспільства, це поняття демографічне, економічне, соціальне та політичне. Молодь – це об'єктивне суспільне явище, яке завжди є великою специфічною віковою підгрупою. Молодь – це носій величезного інтелектуального потенціалу особливих здібностей до творчості» [10]. Науковець зазначав: «Молодь – акумулятор критичних настроїв відносно існуючої діяльності; вона – конденсатор тієї будівельної енергії, яка так потрібна в час корінних реформ; вона – каталізатор трансформацій, які завжди непомітно і постійно відбуваються всередині суспільства. Молодь – руйнівний матеріал, сила, здатна творити нове» [10].

Б. Буяк зазначає, що «молодь – носій великого інтелектуального потенціалу, нових і новітніх знань, з усіх сфер суспільного життя. Молодь фізично найздоровіша частина населення, це життєва сила суспільства провідник і прискорювач упровадження в практику нових ідей, ініціатив, нових форм життя». Однак основне визначення поняття «молодь» автор сформував так: «Молодь – це особлива соціально-демографічна група, перехідна від дитячої несамостійності, неповної відповідальності за свої вчинки, до дорослості – самовизначення в соціентальності, економічній незалежності» [3].

Г. Шебанова визначає поняття «молодь», зважаючи на віковий фактор, тобто вікові рамки молоді. Нижня межа молоді збігається з віком з якого допускається прийняття на роботу, а верхня – 27–30 років, оскільки в цей період завершується біологічне становлення організму, формування професійних інтересів, здійснена перша професійна підготовка [32].

Ю. Щотова вважає, що молодь – це категорія осіб віком від 14 до 28 років, які залучені до продуктивної суспільної праці в період початкового соціального становлення [33].

А. Бойко вважає, що віковий проміжок молоді саме від 14 до 35 років є прийнятним та обґрунтованим, тому що в останні десятиліття збільшились вимоги до кваліфікації працівників, що передбачає збільшення терміну навчання; сучасна молодь через соціально-економічні причини у роки професійного становлення випробовує себе у декількох сферах діяльності або після певного періоду роботи за фахом переходить до суміжної сфери [2].

Укладачі енциклопедії «Соціологія» зазначають, що «молодь – це сучасне соціогуманітарне знання, яке використовується для визначення сукупності індивідів, які володіють соціопсихічними якостями»

ми, що сприяють перманентній активній переоцінці ними будь-яких існуючих у суспільстві цінностей» [29, с.585].

У соціологічній енциклопедії визначено молодь як «велику суспільну групу, яка має специфічні та психологічні риси, зумовлені віковими особливостями молодих людей, що їхній соціально-економічний та суспільно-політичний стан, духовний світ знаходяться на етапі формування та становлення» [25, с.297].

У філософському енциклопедичному словнику поняття «молодь» потрактовано як соціально-демографічну групу, що виокремлюється на основі сукупності вікових характеристик, особливостей соціального стану та зумовлену наявністю певних соціально-психологічних властивостей, що мають соціально-історичну природу й залежать від суспільства, його ладу, культури та інших особливостей» [31].

За визначенням Організації Об'єднаних Націй (ООН), «підлітки – це особи віком від 10 до 19 років, а молодь – особи віком від 15 до 24 років, що не позбавляє права країн-членів ООН визначати ці категорії по-іншому. Підлітки та молодь разом позначають терміном «молоді люди». Цей термін можуть застосовувати до різних груп віком до 34 років. Опикування молоді із дотриманням положень законодавства України, відповідно до якого молодь – це особи віком від 14 до 34 років [30].

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) вважає, молодь – особи від 25 до 44 років [21].

Як зазначає М. Головатий, «молодь – це велика соціально-демографічна група, в державі, єдине джерело поповнення трудових ресурсів; молодь – основний носій інтелектуального потенціалу суспільства, який володіє великими трудовими, творчими здібностями в усіх сферах життя; молодь має достатню соціальну та професійну перспективу розвитку (вона здібна швидше за інші соціальні групи суспільства оволодіти новими знаннями, професіями і спеціальностями)» [6].

В. Мотречко, у дослідженні «Організація діяльності суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики» (2018) вказує: «Молодь – це дуже особлива суспільна група, яка має власні невирішені проблеми. Досить важливим фактором деформації свідомості молодих людей є відсутність довіри суспільства до них. З одного боку, молодь є частиною суспільства і пов'язана з ним різними зв'язками і відносинами, а з іншого – вона дуже рідко залучається до вирішення та реалізації програм розвитку суспільства, особливо молодіжних» [18]. Автор вважає, що це створює суперечності, що існують у форматі «молодь – суспільство» між рівнем освіти та матеріальним станом молоді; потягом до знань і необхідністю працювати; прагненням до самостійності й економічної залежністю від батьків; професійним статусом і потребами сучасного ринку праці; бажанням вирішувати власні проблеми самостійно та реальною участю в прийнятті управлінських рішень [18].

У науковому дослідженні К. Измайлової, зауважує, що молодь є соціально-демографічною групою, її становище визначається конкретними актуальними соціально-економічними умовами суспільства. Як правило, нижня межа віку з 14 років (у цей період настає фізична зрілість і громадянин готовий до трудової діяльності), верхня межа – вік, пов'язаний зі здобуттям фінансової незалежності й професійної стабільності [9].

В українському академічному словнику: «Молодь – молоде, підростаюче покоління; юнацтво»

[28, с.789].

М. Гуцалова визначила поняття «молодь» як соціально-демографічну групу суспільства, що переживає період становлення соціальної зрілості, адаптації до світу дорослих і майбутніх змін, яка постійно поповнює політично й економічно активне населення держави. Авторка також зазначає, що молодь має рухомі межі свого віку, що залежить від соціально-економічного розвитку суспільства, від місця, котре вона посідає в соціальній структурі суспільства, рівня культури та умов життя, особливостей психологічного розвитку людини [7].

О. Ціхоцька, Л. Лозинська, вважають, що молодь є провідною соціальною групою, тому що внаслідок свого об'єктивного стану вона концентрує і виявляє у своїй свідомості перспективні тенденції розвитку сучасного суспільства [20].

У нормативних джерелах подано таку інформацію про молодь: «Молодь – це активні учасники життя суспільства чи організацій, партнери з великим потенціалом, сповнені сил і талантів» (Європейська Хартія) [26]; «Молодь – вікова категорія населення держави, на яку безпосередньо спрямована молодіжна політика. Вікові межі молоді у Раді Європи та Європейському Союзі визначено від 13 до 30 років» [27].

В Україні вікові межі молоді трохи збільшені, зокрема в Законі України «Про основні засади молодіжної політики» (2021) визначено, що молодь та молоді особи – особи віком від 14 до 35 років, які є громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах [23].

У термінологічно-понятійному словнику «Соціальна політика і соціальна робота», 2005 р. визначено, що «молодь – соціально-демографічна група, виокремлена за сукупністю вікових характеристик та соціальним статусом; громадяни України віком від 16 до 32 років (за кордоном – до 35 років)» [5, с.255].

Проаналізувавши у різних джерелах визначення поняття «молодь», констатуємо, що обширне й детальне воно подано в енциклопедії для фахівців соціальної сфери, А. Гулевською-Черниш. Вона вважає, що «молодь – диференційна соціальна група, яка набуває рис соціальної спільноти та має специфічні соціально-психологічні, соціальні, культурні й інші особливості, зокрема і спосіб життя, перебуває в процесі соціалізації, має свій соціальний вік і відповідно до потреб часу має бути творцем або зачинателем нової соціальної та культурної реальності» [8, с. 150–151].

В Україні до 2004 року вважали молоддю осіб від 14 до 32 років, що засвідчує термінологічно-понятійний словник 2005 р. «Соціальна політика і соціальна робота» та законодавчий акт «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» 1993 р. та зміни до нього 2004 р. Згодом прийнято, що молодь це особи віком від 14 до 35 років.

В Україні вперше на державному рівні прийнято нормативний документ Закон України «Про основні засади молодіжної політики» (2021), який регламентує молодіжну роботу як діяльність, спрямовану на залучення дітей та молоді до суспільного життя, яку проводять діти та молодь, разом із дітьми та молоддю або в інтересах дітей та молоді за допомогою інструментів спільного прийняття рішень. У Законі виокремлено розділ «Молодіжна робота», який розкриває зміст та основні завдання молодіжної роботи. Вона орієнтована на потреби молоді, спрямована на набуття молодими особами необхідних компетентностей з урахуванням соціально-економічних умов.

Таку роботу організують на принципах добровільної участі молоді, доступності, орієнтації молодих осіб на інтелектуальний, фізичний, духовний розвиток та забезпечення добробуту [23].

Поняття «молодіжна робота» розглядають як роботу з групою молоді, управління молодіжним клубом, молодіжним центром, установлення контактів з різними групами молоді на вулиці, наставництво, тощо. Однак, молодіжна робота – це партнерство з молоддю [15]. На думку, Н. Дзьоби, Л. Мукосеєвої, Н. Тілікіної, О. Шкарупи молодіжна робота – це «... цілісне соціальне явище, що об'єднує всі суб'єкти соціального виховання і становлення молоді (сім'я, найближче оточення, заклади освіти, однолітки) з ресурсами традиційного виховання і організованої діяльності фахівців з роботи з молоддю» [15].

До основних завдань молодіжної роботи відповідно до Закону відносять: розвиток і задоволення різноманітних потреб та інтересів дітей та молоді, сприяння їх особистісному розвитку та самореалізації; формування в дітей та молоді загальнолюдських, загальнокультурних і загальнонаціональних цінностей, навчально-пізнавальних, громадянських, соціальних, комунікативних, підприємницьких та інших компетентностей; розвиток волонтерства, вуличних культур, неформальних молодіжних об'єднань, програм національних та міжнародних обмінів, молодіжного туризму; упровадження програм професійної орієнтації, популяризації та утвердження здорового і безпечного способу життя, культури здоров'я; організація змістового дозвілля, культурного, емоційного розвитку особистості; організація змістового дозвілля, культурного, емоційного розвитку особистості; забезпечення партнерської підготовки дітей та молоді, які проживають на тимчасово окупованій території України та внутрішньо переміщених осіб; упровадження інклюзивного підходу та забезпечення рівного доступу кожної молодої особи до якісних форм можливостей молодіжної роботи [23].

Молодіжну роботу проводять молодіжні працівники, молодіжні та дитячі громадські об'єднаннями, інші суб'єкти молодіжної роботи.

Згідно з визначенням Ради Європи, молодіжна робота – сукупність заходів, що проводять з молоддю та для молоді в соціальній, освітній, культурній або політичній сферах. Відповідно до Резолюції про молодіжну роботу Ради Європи, молодіжна робота базується на неформальній та інформальній освіті, її проводять поза межами формальної освіти, організовує молодь та фахівці з молодіжної роботи. Основними цілями молодіжної роботи є інтеграція та залучення молоді до суспільства.

Зміст і цілі молодіжної роботи та вікові межі молоді в різних країнах різні, а саме: Норвегія (зміст: пропозиції щодо можливостей проведення вільного часу та індивідуального розвитку молоді через участь та соціальне включення; мета: промоція цінностей участі та демократії, проведення соціального

включення; вікова група – менше 26 років); Естонія (зміст: створення умов для всебічного розвитку особистості, що дозволяє молоді з доброї волі діяти поза рамками родини, освіти та роботи; мета: створення передумов та підтримка молоді як членів суспільства; вікова група – 7–26 років); Німеччина (зміст: створення можливостей для підтримки розвитку і самовираження молоді з огляду на її інтереси, соціальну відповідальність та залучення; мета: соціальний та індивідуальний розвиток, заснований на концепціях самореалізації, участі та інтеграції; вікова група – 14–27 років); Нідерланди (зміст: послуги, що підтримують молодь; мета: соціальне залучення та участь у суспільному житті; вікова група – менше 23 років); Ірландія (зміст: керований освітній процес, що підтримує індивідуальний та соціальний розвиток молоді через участь. Діяльність, що доповнює формальну освіту (переважно через неурядові організації); мета: соціальний та індивідуальний розвиток молоді; вікова група – 10–25 років); Греція (зміст: послуги освіти та відпочинок, що підтримують перехід молодих людей у доросле життя; мета: соціальний та індивідуальний розвиток молоді; вікова група – менше 30 років) [14].

Отже, молодь є головним об'єктом молодіжної роботи, яка сприяє її розвитку, допомагає взаємодіяти з владою та політиками, створює можливості долучатись до неформальної освіти та ведення здорового та змістовного дозвілля й відпочинку та ін.

Молодіжна робота є ключовою в усіх видах діяльності соціального, культурного, освітнього або політичного характеру, що робиться разом з молоддю, для молоді та силами самої молоді [19].

Висновки. Отже, поняття «молодь», «молодіжна робота» в авторів різних наукових праць та в законодавчих документах європейських країн трактовано по-різному. Вікові межі можуть змінюватись, що зумовлено соціально-економічним розвитком суспільства, місцем котре молодь посідає в соціальній структурі суспільства, рівнем культури та умов життя, особливостей психічного розвитку людини. Аналіз джерел дав змогу сформулювати таке визначення молодіжної роботи: молодіжна робота – це робота з молоддю, яка спрямована: на особистісний та професійний розвиток з опануванням відповідних компетентностей; участь молоді в громадському житті (спорт, дозвілля, зайнятість молоді, освіта й професійна підготовка, житлова політика і транспорт, мобільність і обмін, доступ до культури, охорона здоров'я, статеve життя, боротьба з насильством і злочинністю, гендерна рівність, сталий розвиток, антидискримінація, доступ до прав і закону); залучення молоді до планування та прийняття рішень на місцевому, регіональному, національному рівні. **Перспективами подальших досліджень** у цьому напрямі є теоретичне вивчення системи підготовки молодіжних працівників як реалізаторів молодіжної політики.

Список використаної літератури

1. Аналітичний звіт з проведення репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді в Україні (2019 рік). Київ, 2019. 92 с.
2. Бойко А. Поняття та правова природа молодіжного безробіття. *Підприємництво, господарство і право. Трудове право.* 2018. Вип. 2. С.69–73.
3. Буяк Б. Молодь як особлива соціально-демографічна група в умовах становлення соціально-правової держави та громадянського суспільства. *Наукові записи.* 2018. Вип. 36. С.198–209.
4. Вишнеvский Ю.Р., Ковалева А.И., Луков В.А., Ручкин Б.А., Шапко В. Т. *Практикум по социологии молодежи.* Москва: Социум, 2000. 296 с.
5. Головатий М. Ф., Панасюк М. Б. *Соціална політика і соціална робота: термінол.-понятійн.слов.* Київ: МАУП, 2005. 555 с.
6. Головатий Н.Ф. *Социология молодежи:* курс лекций. Київ: МАУП, 1999. С. 16–17.
7. Гуцалова М. Молодь як об'єкт державної політики. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї.* 2011.

- Вип. 22. С.210–217.
8. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І. Д. Звереві. Київ, Сімферополь: «Універсум», 2012. 536 с.
 9. Измайлова К. А. *Социоструктурная характеристика российского студенчества: региональный аспект*: дисс. ... канд. социол. наук: 22.00.04. Ставрополь, 2018. 179 с.
 10. Ильинский И. М. Молодежь в процессе обновления. Молодежь в процессе обновления: *материалы междунар. науч.-практ. конф. «Мир и молодежь»* (Москва, 11-13 нояб. 1988 г.). М.: ВКШ при ЦК ВЛКСМ, НИЦ, 1989. С.20–34.
 11. Кон И.С. *Молодежь*. БСЭ. 3-е изд. Москва: Сов.энцикл., 1974. Т. 16. URL: <https://biblioclub.ru/index.php?page=dict&termin=718386> (дата звернення: 20.09.2021).
 12. Лисовский В.Т. *Методология и методика изучения идеалов жизненных планов молодежи*. автореф. дис. ... канд. социол. наук: Л., 1968. URL: <http://www.soc-mol.ru/encyclopaedia/researchers/95-lisovskiy.html>
 13. Мангейм К. *Диагноз нашего времени*. М.: Юрист, 1994. 700 с.
 14. *Молодіжна політика в об'єднаних територіальних громадах*: посібник учасника навчального семінару. Київ, 2018. 76 с.
 15. *Молодіжна робота: запитання та відповіді: навчально-методичний посібник для фахівців, які працюють з молоддю*. Київ: ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2020. 84 с.
 16. Молодь України – 2015. Київ, 2015. 88 с. URL: https://sport.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Sociologichni_doslidzhennia/molod-ukraine-block.pdf (дата звернення: 20.09.2021).
 17. Молодь України – 2018: результати репрезентативного соціологічного дослідження. Київ: ДП «Редакція інформаційного бюлетеня «Офіційний вісник Президента України», 2018. 72 с.
 18. Мотречко В.В. *Організація діяльності суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики*: дис. ... канд. наук з держ. управл.: 25.00.04 / Національна академія державного управління при Президентіві України. Одеса, 2018. 241 с.
 19. Овчарова В. С. *Молодіжна робота на локальному рівні в Південно-Східній Україні: сучасний стан та перспективи*. Запоріжжя: ФОП Мокшанов В. В., 2018. 140 с.
 20. Ціхоцька О., Лозинська Л. Особливості формування ціннісних орієнтацій студентської молоді в сучасних умовах. *Молодь і ринок*. 2016. №1 (132). С.39–43.
 21. Офіційний сайт ВООЗ. URL: <https://www.who.int/ru/news-room/feature-stories> (дата звернення: 20.09.2021).
 22. Про внесення змін до статті 1 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 23.03.2004 р. № 1659-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1659-15#Text> (дата звернення: 20.09.2021).
 23. Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27.04.2021 № 414-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> (дата звернення: 20.09.2021).
 24. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : Закон України від 05.02.1993 р. № 2999-XII (втратив чинність від 22.05.2021 р. № 1414-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text> (дата звернення: 20.09.2021).
 25. *Российская социологическая энциклопедия* / под ред. Г.В.Осипова. Москва: НОРМА, 2000. 672 с.
 26. Скажи свое слово: посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті. Страсбург: Видавництво Ради Європи, 2015 142 с. URL: <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84> (дата звернення: 20.09.2021).
 27. Словник термінів, які використовує Рада Європи у сферах молодіжної політики, прав людини та неформальної освіти. URL: https://sport.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Spivrobitnuctvo%20z%20radoy%20EU/ukr-eng-dictionary-of-terminology-used-by-the-council-of-europe-in-the-youth-policy-field-for-human-rights-and-non-formal-education.pdf (дата звернення: 20.09.2021).
 28. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К.Білодіда. К.: Наукова думка, 1970–1980. Т.4. 839 с.
 29. Социология: энциклопедия / сост. А.А.Грицанов. Минск: Книжный дом, 2003. 1312 с.
 30. Становище молоді в Україні: аналітичний звіт, складений робочою групою ООН у справах молоді. Київ, 2019. 80 с. URL: <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2020-06/THE%20STATE%20OF%20YOUTH%20IN%20UKRAINE%2019%20%D1%83%D0%BA%D1%80.pdf> (дата звернення: 20.09.2021).
 31. Философский энциклопедический словарь / гл. ред. Ильичев Л.Ф., Федосеев П.Н. и др. Москва: Советская энциклопедия, 1983. 836 с.
 32. Шебанова А.И. Дифференциация правового регулирования труда молодежи. *Советское государство и право*. 1970. № 5. С. 121
 33. Щотова Ю.М. *Правове регулювання працевлаштування молоді в Україні*: монографія. К.: АПСВ, 2007. 192 с.

References

1. Analytichnyi zvit z provedennia reprezentatyvnoho sotsiolohichnoho doslidzhennia stanovyscha molodi v Ukraini [Analytical report on the results of a representative sociological research of the situation of youth in Ukraine]. https://sport.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Sociologichni_doslidzhennia/analitichnii-zvit-2019.pdf (data zvernennia: 20.09.2021) [in Ukrainian].
2. Boiko, A. (2018). Poniattia ta pravova pryroda molodizhnoho bezrobittia. Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo [The concept and legal nature of youth unemployment]. *Trudove pravo*, 2, 69–73. [in Ukrainian].
3. Buiak, B. (2018). Molod yak osoblyva sotsialno-demohrafichna hrupa v umovakh stanovlennia sotsialno-pravovoi derzhavy ta hromadianskoho suspilstva [Youth as a special socio-demographic group in the conditions of formation of the welfare state and civil society]. *Naukovi zapysy*, 36, 198–209. [in Ukrainian].
4. Vyshnevskiy, Yu.R., Kovaleva, A.Y., Lukov, V.A., Ruchkyn, B.A., & Shapko, V.T. (2000). *Praktykum po sotsyolohyy molodezhy* [Workshop on sociology of youth]. Socium. [in Russian].
5. Holovatyi, M.F., & Panasiuk M.B. (2005). *Sotsialna polityka i sotsialna robota: terminol.-poniatiin.slov* [Social policy and social work]. MAUP. [in Ukrainian].
6. Holovatyi, N.F. (1999). *Sotsyolohyia molodezhy* [Sociology of youth]. MAUP. [in Ukrainian].
7. Hutsalova, M. (2011). Molod yak ob'iekt derzhavnoi polityky [Youth as an object of state policy]. *Suchasna ukrainska polityka. Polityky i politolohy pro nei*, 22, 210–217. [in Ukrainian].
8. Zvereva, I. (Ed.). (2012). *Entsyklopediia dlia fakhivtsiv sotsialnoi sfery* [Encyclopedia for social workers]. Universum. [in Ukrainian].
9. Yzmailova, K.A. (2018). *Sotsyostrukturnaia kharakterystyka rossyskoho studenchestva: rehyonalnyi aspekt* [Sociostructural characteristics of Russian students: regional aspect] [Unpublished Candidate dissertation]. North Caucasian Federal University. [in Russian].
10. Ylynskiy, Y.M. (1989). *Molodezh v protsesse obnoveniya* [Youth in the process of renewal]. VKSH at the Central Committee of the Komsomol. [in Russian].
11. Kon, Y.S. (1974). *Molodezh* [Youth]. <https://biblioclub.ru/index.php?page=dict&termin=718386> [in Russian].

12. Lysovskiy, V.T. (1968). *Metodolohiya y metodyka yzuchenya ydealoiv zhyznennykh planov molodezhy* [Methodology and methods of studying the ideals of youth life plans] [Extended abstract of Candidate dissertation]. <http://www.soc-mol.ru/encyclopaedia/researchers/95-lisovskiy.html> [in Russian].
13. Mannheim, K. (1994). *Dyagnoz nasheho vremeni* [Diagnosis of our time]. Yurist. [in Russian].
14. Molodizhna polityka v ob'iednanykh terytorialnykh hromadakh [Youth policy in united territorial communities]. <https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/DG/ManualYW-1.pdf>. [in Ukrainian].
15. Molodizhna robota: zapytannia ta vidpovidi [Youth work: questions and answers]. Derzhavnyi instytut simeinoi ta molodizhnoi polityky. [in Ukrainian].
16. Molod Ukrainy – 2015 [Youth of Ukraine – 2015]. https://sport.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist_Sociologichni_doslidzhennia/molod-ukraine-block.pdf. [in Ukrainian].
17. Molod Ukrainy – 2018: rezultaty reprezentatyvnoho sotsiologichnoho doslidzhennia [Youth of Ukraine - 2018: results of a representative sociological study]. Ofitsiyni visnyk Prezydenta Ukrainy. [in Ukrainian].
18. Motrechko, V.V. (2018). *Orhanizatsiia diialnosti sub'iektiv mistsevoho samovriaduvannia shchodo realizatsii molodizhnoi polityky* [Organization of activities of local governments in the implementation of youth policy] [Unpublished Candidate dissertation]. Natsionalna akademiia derzhavnoho upravlinnia pry Prezidentovi Ukrainy. [in Ukrainian].
19. Ovcharova, V.S. (2018). *Molodizhna robota na lokalnomu rivni v Pivdenno-Skhidnii Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy* [Youth work at the local level in South-Eastern Ukraine: current status and prospects]. Mokshanov, V. V. [in Ukrainian].
20. Tsikhots'ka, O., & Lozyns'ka, L. (2016). Osoblyvosti formuvannia tsinnisnykh oriantatsii studentskoi molodi v suchasnykh umovakh [Features of formation of value orientations of student's youth in modern conditions]. *Molod i rynek*, 1 (132), 39–43. [in Ukrainian].
21. WHO official website. <https://www.who.int/ru/news-room/feature-stories>.
22. Pro vnesennia zmin do statti 1 Zakonu Ukrainy «Pro spriannia sotsialnomu stanovlenniu ta rozvytku molodi v Ukraini» [On Amendments to Article 1 of the Law of Ukraine «On Promotion of Social Formation and Development of Youth in Ukraine»] vid 23.03.2004 r. № 1659-IV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1659-15#Text>. [in Ukrainian].
23. Pro osnovni zasady molodizhnoi polityky [On the basic principles of youth policy]: Zakon Ukrainy vid [Law of Ukraine] 27.04.2021 № 414-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>. [in Ukrainian].
24. Pro spriannia sotsialnomu stanovlenniu ta rozvytku molodi v Ukraini [On promoting the social formation and development of youth in Ukraine]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] 05.02.1993 № 2999-KhII (vtratyv chynnist 22.05.2021 № 1414-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text>. [in Ukrainian].
25. Osypova, H.V. (Ed.). (1998). *Rossyiskaia sotsyolohycheskaia entsyklopedyia* [Russian sociological encyclopedia]. NORMA-YNFO. [in Russian].
26. Skazhy svoje slovo :posibnyk z Perehlianutoi Yevropeiskoi khartii pro uchast molodykh liudei u mistsevomu ta rehionalnomu zhytti [Have your say: a handbook from the Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life]. <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>. [in Ukrainian].
27. Slovnyk terminiv, yaki vykorystovuie Rada Yevropy u sferakh molodizhnoi polityky, prav liudyny ta neformalnoi osvity [Glossary of terms used by the Council of Europe in the fields of youth policy, human rights and non-formal education]. https://sport.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Spivrobitnuctvo%20z%20radoy%20EU/ukr-eng-dictionary-of-terminology-used-by-the-council-of-europe-in-the-youth-policy-field-for-human-rights-and-non-formal-education.pdf. [in Ukrainian].
28. Bilodid, I.K. (Ed.). (1970–1980). *Slovyk ukrainskoi movy. T. 4*. [Dictionary of the Ukrainian language. V. 4]. Naukova dumka. [in Ukrainian].
29. Hrytsanov, A.A. (Ed.). (2003). *Sotsyolohyia: entsyklopedyia* [Sociology: encyclopedia]. Knyzhnyi dom. [in Russian].
30. Stanovyshche molodi v Ukraini: analitychnyi zvit, skladenyi robochoiu hrupoiu OON u spravakh molodi [The situation of youth in Ukraine: an analytical report prepared by the UN Working Group on Youth]. <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2020-06/THE%20STATE%20OF%20YOUTH%20IN%20UKRAINE%2019%20%D1%83%D0%BA%D1%80.pdf>. [in Ukrainian].
31. Ylychev, L.F., Fedoseev, P.N., et al. (Eds.). (1983). *Fylosofskiy entsyklopedycheskyi slovar* [Philosophical encyclopedic dictionary]. Sovetskaia entsyklopedyia. [in Russian].
32. Shebanova, A.Y. (1970). Dyfferentsyatsiia pravovoho rehulyrovannia truda molodezhy [Differentiation of legal regulation of youth labor]. *Sovetskoe gosudarstvo y pravo*, 5. [in Russian].
33. Shchotova, Yu.M. (2007). *Pravove rehuliuвання pratsevlashuvannia molodi v Ukraini* [Legal regulation of youth employment in Ukraine]. APSB. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 03.10.2021 р.
Стаття прийнята до друку 08.10.2021 р.

Levchenko Nataliia

Candidate of Pedagogical Sciences
Associate Professor of Social Pedagogy and Social Work Department
Doctoral Student
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, Ukraine

«YOUTH» AND «YOUTH WORK»: MEANING OF CONCEPTS

Abstract. Youth is the predominant component of modern Ukrainian society, major factor of socio-economic progress, the driving force of youth work. The purpose of the article is to analyze the semantic content of the basic concept of «youth» in the context of the development of youth work as a field of scientific and practical activities. Research methods: on the basis of the analysis of scientific literature and legal documents, comparison of scientific sources and regulations characterizing a subject of research, the basic aspects of conceptual-terminological content of concepts «youth» and «youth work» are covered; synthesis and generalization of scientific and regulatory sources helped to form definition of the basic concepts of the study. The article analyzes the definition of «youth», «youth work» in the scientific and formal business literature; the main tasks of youth work are defined; It is noted that young people are the bearers of great intellectual potential, new and modern knowledge from various spheres of public life. The research uses such methods as analysis, comparison and generalization of scientific sources on the researched problem. The study highlights the main needs of young people: social and economic; adherence to a healthy lifestyle; involvement in public life; national and patriotic identity; tolerance; assessment of the effectiveness of public policy;

the values of youth are determined in the following directions: values of youth, efficiency of youth policy (assessed by youth); civic and political activity of youth; participation and role of youth in the processes of state reformation; training, education; mobility and migration guidelines for young people; family and family values of young people. We have determined that youth work is work with young people, which is aimed at: personal and professional development with the acquisition of relevant competencies; youth participation in public life; involving young people in planning and decision-making at the local, regional and national levels.

Key words: youth; young people; social work; youth work; work with youth.